

СВОБОДА

недільне видання

SVOBODA

SUNDAY EDITION

Ч. 1 (3). Рік LXI.

4. Січня 1953. — January 4, 1953.

No. 1 (3) Volume LXI.

ГОЙ, ДАЙ, БОЖЕ!

Знати, пізнати, котрий добрий пан,
Гой, дай, Боже!

В него ворота з самого злата,
В него подвір'є, як срібло біле.
Чи мгла, чи вода, чи білі вівці?
Не мгла, не вода, все білі вівці. —
— Чий то вівці? — Нашого пана,
Нашого пана, пана Івана;
Ідуть за ними три візарики:
Один візарик — святий Николай,
Другий візарик — святий Юрій,
Третій візарик — сам святий Господь!
Гей, ідуть, ідуть, три труби несуть:
У Николая да й роговая,
А у Юрія да й мідяная,
А у Господа з самого злата!
Як затрубив святий Николай,
Ой, всі ся гори да й забілили,
А як затрубив да й святий Юрій,
Усі ся ліси зазеленіли,
А як затрубив сам святий Господь,
Пішли голоса попід небеса!

Гой, дай, Боже!

(Колядка з Буковини)

КАРПАТСЬКА СТЕЖА ПРОТИ РІЗДВА 1915 РОКУ

Який чарівний той наш український Свят-вечір! Як він настроює на спогади!..

Отож і ми, усусуси, яких залишилось уже так небагато, дамо в цей вечір волю думкам... Ми полинемо думками до засніжених верхів Карпат, до окутаних морозом нетрів Чорногори, до сріблених інесм плаїв бойківського Бескиду. Словом туди, де довелось нам у грізний воєнний час пережити перше Різдво далеко від рідних осель. І я вам, друзі усусуси, пригадаю той вечір. Коли б ми з вами були тепер у нашій любій батьківщині, я сказав би докинути дров до печі, бо коли згадаю ту люту карпатську зиму 1914/15 року, то мене ще й досі холодом проймає. А що тут немає ні печі, ні дров, то поставлю американський ogrivach на „85", хай гріє! Правда, тепло від цього ogrivacha не буде таке привітне, настроєве, як від нашої печі, повної запашної бучини. Але уявімо, що це наша піч! І погасімо також яскраве електричне світло, залишимо тільки різдвяні свічки на столі!.. Хай їхнє ніжно-жовтаве світло і настрій тихої ночі введуть нас хоч на мить у настрій справжнього Свят-вечора.

... Було це в січні 1915 року. Темна ніч царювала ще над Бескидом, коли ми, дванадцятка юнаків, окутаних у білі опинала, брели снігами на стежу. Ми мали пробитися лісами, плями через бойову лінію і в запіллі ворога перевірити стан та рух московських запасних частин між спаленими селами Вишнів та Жупання. Ми йшли гусаком і мовчки прямували під гору до лісу. Ми не думали про те, що можемо не вернутися, як не вернулося вже багато стеж перед нами. В наших думках було одне: зближається Свят-вечір, а ми далеко від наших батьків, далеко від наших рідних хат. Уже був білий день, як ми дійшли до п'ятого верха й опинилися на прегарній галявині серед лісу, недалеко від своєї мети. Провідник стежі вислав двох охотників на розвідку шляху, що його ми мали перевірити, а решта нас, зберігаючи всі правила обережності на ворожому терені, ждали й мимоволі милувалися небувалою красою зимової природи. Як у казці, дрімали вкриті пухнатим снігом ялиці, сріблився ніжний іней на кущиках ялівцю. Тільки шерех снігу, що зсувався з гілля смерік порушував тишу лісового царства. Раптом ми почули тупіт кінських копитів та брязкіт зброї.

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ! СЛАВТЕ ЙОГО!

Різдво Христове. Ікона з Бусовиць на Бойківщині, XVI ст.

Швидко заховалися з лісі, готові стріляти. Це їхав відділ козаків, як виявилось пізніше, — кубанців. Було їх 85, і їхали вони без ніяких познач бойової обережності. Ми їх, видима річ, не зачіпали, і не тому, що нас було дуже мало, а тому, що це не входило в наше завдання. Вони нараз заспівали пісню... Ми не вірили своїм вухам... Друзі! Це була українська пісня! Чи можете уявити собі наші почування, почування українських січових стрільців, коли ми з лав „ворога" почули українську пісню? Козаки проїхали, і звуки пісні тихли чимраз більше, але не відступала буря в наших серцях, хоч ми не промовили один до одного й слова. Через пів години вернулися наші розвідники, і ми подалися назад у напрямі до наших окопів. Та сильні враження того святовечірнього дня ще не закінчилися. Коли ми доходили до наших землянок, то зустріли другу усусуську стежу, яка взяла в полон двох кубанських козаків, що відбилися від своєї частини. Сотник Вітовський дав наказ привести обох кубанців на святую вечерю, до якої ми незабаром засіли, бо вже перша зірка замережіла на небі. Обоє полонених запросили до головного стола, в будинку місцевої школи, куди ми пішли святкувати. Отаман Шухевич засвітив свічки, а сотник Вітовський виголосив настрів, але бадьору промову. І як він сказав: „Вітаємо братів українців з Кубані при спільному столі за стільки літ", обом козакам стали сльози в очах. Згодом забрав слово один з полонених, на прізвище Бондаренко, і почав нам розказувати про різдвяні звичаї на Східній Україні. А закінчив свою промову так: „Браття! Ні московський цар, ні австрійський цісар не дадуть нам України. Її ми собі мусимо вибороти самі!"

Це було 6 січня 1915 року.

— Андрій Кігічак

З НАГОДИ РІЗДВА ХРИСТОВОГО БАЖАМО ВСІМ НАШИМ СПІВРОБІТНИКАМ І ЧИТАЧАМ ВЕСЕЛИХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ.

Ю. Буряківець

РІЗДВЯНОЇ НОЧІ

Іскриться сніг, і зовсім ще не пізно
Прийти тобі на мій благальний клиз.
Мені в краях, далеких від вітязни,
Вся зоряна, зійшла різдвяна ніз.
В снігах упала і обводить зором
Поля, і ласка світиться з озей...
А ти прийшла до мене в пізню пору,
Спинилася, мовши біля дверей.
Схотівся я і пильно оглядаю,
Чи у кімнаті дійсно ти, чи ні.
То на ялиці свіжески згасають,
То тільки все ввижається мені.
А рік тому їх вдома засвітила,
В світлицю друзів скликала, гостей.
Із рук впустила склянку і розбила,
Протяжний розпаз вирвався з грудей.
Казали друзі н'яні: „Де на щастя"...
Не вірила, спитала: „Де ж воно?"
Врогисті зорі розцвітають рясно,
П'янять уяву, як н'янке вино...

1944 р.

С. Гординський

„РУСОВИЧІ" З КОЛЯДОК І „РУСИЧІ" ІЗ „СЛОВА О ПОЛКУ ІГОРЕВІ"

Досліді, що їх досі пороблено над зв'язками нашої народньої поезії, особливо її найдавніших зразків, що зберегли найбільш традиційних форм, — колядок, щедрівок та, зокрема, весільних пісень, — допомогли роз'яснити не одне темне місце в нашій знаменитій поетичній пам'ятці 12-го в. — „Слові о полку Ігореві". Але в нас іще немає ґрунтовної праці, що розглядала б спеціально ці проблеми, хоч їх незвичайно цікаво заторкали такі дослідники, як Максимович, Потебня чи Колесса. З погляду поетичних зворотів, передусім епітетів, різних слів та їх граматичних відмін відкрити тут буде можна ще не одне. А втім, тут не йдеться тільки про відкривання і вияснювання так званих темних місць поеми чи недостатнього зрозуміння якихось слів, — тут так важливе саме відтворення клімату, в якому творилася і наша народня поезія і „Слово". Наприклад, у народній пісні (а ми беремо до уваги тільки найстарші її види) співається про сокола, який звив собі „сильне гніздо", в „Слові" його автор звертається до князів Інгвара і Всеволода, пригадуючи їм, що вони „не худа гнізда шестокрильці", тобто, не простого, кволого гнізда. Отже, в часи „Слова" існувало якесь поетичне уявлення, зв'язане з сильним гніздом, і автор поеми творить свій образ, так сказати б, у протиставленні до цього поетичного уявлення.

Або візьмем до уваги приклад інший. У своєму „золотому слові" до бояр князь Святослав говорить, між іншим: „А чи диво ся, братіє, стару помолодити?" Форми „помолодити (ся)" не знає мова церковно-слов'янська, єдиний приклад цієї форми знаходимо в „Задонщині", але ж вона наслідок „Слова". Щоб вияснити це „помолодити (ся)", деякі з російських дослідників (Обнорський) висунули цілу теорію заміни „ятя" звуком „и". Тимчасом вистане поглянути в колядки, де знаходимо:

„Коровиці сі (ся) вам потелили,
Коники сі вам помолодили
Овечки сі вам покотили" —

(Гнатюк, Етн. зб. XXXV, 151)

(Продовження на 2 ст.)

(Продовження з 1-ої ст.)

О. Генрі

РІЗДВЯНІ ПОДАРУНКИ

(Новела)

Щоб відразу стало ясним, що ця форма не має нічого спільного з церковно-слов'янською мовою, бо вона староукраїнська. Навіть оте „ся“ в обох припадках так само висунене наперед і однаково відмежоване від дієслова вставками. Знову маємо приклад однозгідності поетичних засобів у поезії народній і в „Слові“. І, до речі, цей приклад з народньої поезії піддає в сумнів правильність передавати „ся“ помолодити із „Слова“ як „помолодіти“, бо справжнє значення виходить: „мати нащадків“.

Наявність таких безсумнівних українізмів дозволяє ставити в сумнів і різні місця поеми, щодо яких досі ніяких сумнівів не було. Нам уже деінде доводилося згадувати одне з місць „Плачу Ярославни“, там, де вона питає сонця, чому воно її милому в безводній пустелі „тугою тули затче“. Досі кожен розумів це місце так, що туга заткала тули (сагайдаки) наче, скажім, корок пляшку. Але в українській мові „заткати“ має два значення: заткати-заткати, і „за-ткати“ (від „ткати“). Коли ми в народній поезії маємо звороти „злотом-сріблом ткати“, то вирінає питання, чи оте „затче“ не значить: за-ткати тули тугою, тобто, заснувати серпанком туги? Образ цей з погляду поетичного і з погляду народньої поезії здається нам куди правильніший. Церковно-слов'янська мова знову цієї форми не має, хоч знає такі звороти як „одежда тчеться“, тобто, і з цього погляду великої суперечності немає.

Усе вищесказане трохи відбігло від теми, що ми її собі назначили в заголовку, але такий ширший вступ потрібний для кращого зрозуміння матеріалу, яким оперуємо. „Русичі“, згадані в „Слові“, викликали досі немало всіляких здогадів, звичайно з боку дослідників неукраїнських. Деякі з них раді були тут бачити навіть непотрібний новотвір автора поеми, а для проф. А. Мазона, в його виступі проти автентичності поеми, ця назва правила, власне, за один з доказів цього. На цьому сумніві, щодо цієї назви, відбилися найбільше те, що російська мова не має іменникової національної назви, а новотвір „россиянин“, яким редактори першого видання „Слова“ 1800 р. перекладали слово „русич“, непереконаливий навіть для найгарячіших прихильників погляду, що „Слово“ — твір російської поезії. Щождо кіл українських, то для них назва „русич“ — природна відміна „русина“, згаданого в літописах, до того ж маємо немало назв місцевостей із закінченням на „-ич“, усі, безсумнівно, старого походження. Проте, назва „русич“ ніде поза „Словом“ невідома, і ми не знаємо, чи цією назвою, справді, загально користувалися в давнину чи, може, вона тільки поетична. Це останнє міг би підтверджувати факт, що, власне, в нашій старій поезії не раз згадуються подібні „русовичі“.

Якщо не помиляємось, спорідненість цих обох назв не була ще предметом окремого дослідження. Принагідно згадав назву „русовичі“ Р. Якобсон у своєму виданні „Слова“ (1948 р.), що й викликало глузування з боку Мазона, мовляв, одна така згадка в народній поезії не може бути ніяким доказом. Але навіть дослідники, що мають справу з матеріалом на місці, необізнані з цією назвою в народній поезії. Отак, наприклад, київський професор Л. Булаховський, пишучи у виданому в Москві в 1950 р. збірнику статей про „Слово“ як пам'ятку „древнерусского языка“, при згадці про русовичів пише, що назву цю „зустрічаємо трохи чи не в одній тільки західньо-українській пісні із збірки П. Чубинського“. Тобто йому зовсім невідомо, що назва „русовичі“ згадується в старій народній поезії зовсім не раз тільки, і була відома ще перед Чубинським.

Тимчасом, „русовичі“ згадані куди частіше в народній образній поезії того типу, що, немає сумнівів, повстав на тлі поезії княжої доби. Ось так у колядці „Погоня лицаря за ордою“ (всі назви колядок подаємо за „Українською усною словесністю“ Ф. Колесси) „русович“ згаданий двічі:

(Закінчення на 4-й ст.)

Доляр і вісімдесят сім центів. Це все. А з того шістьдесят — самими центами. Ці центи вона відкладала по одному чи по два, залежно від того, скільки крамар, що на розі, скидав з рахунку за харчі. Делла перерахувала ще раз: один доляр і вісімдесят сім центів. А завтра ж Різдво!

Звичайно, нічого більше не лишалося, як кинути на ліжко й поплакати. Делла так негайно й учинила. Цим вона підтвердила теорію, що життя — це суміш сліз, зідхань та сміху, з більшою, ніж треба, перевагою не чого як сліз таки.

Поки господиня перейде від першого складника згаданої суміші до другого, огляньмо її хату! Затишне кубелечко, що коштує вісім доларів на тиждень. Виглядає не так уже й бідно, але не дозволяє забувати й про „Армію спасіння“.

Внизу, у вестибюлі, була скринька на листи, куди навряд чи й листівка влізла б, а під нею гудзик до дзвоника, що ніколи не піддавався потискові людського пальця. На скриньці картка з іменем: „Пан Джеймс Ділінгем Юнг“.

Ота середня частина — „Ділінгем“, почала красуватися на картці того доброго часу, коли власник імені заробляв аж тридцять доларів на тиждень. Тепер же, коли цей прибуток упав до двадцятьох доларів, це слово якось вицвіло, зблідло, так ніби соромливо намагалось бути схожим на звичайну самотню літеру „Д“. Проте ще й досі пан Джеймс Ділінгем Юнг, прийшовши додому, чув радісний вигук: „Джіме!“ і потрапляв у теплі обійми пані Юнг, що вже відома нам як Делла. Усе це разом було дуже добре.

Делла доплакала і взялася обробляти своє личко пудрою. Вона стояла край вікна, слідкуючи сумним поглядом за сірою кип'ячкою, що саме перелазила через сірий паркан на сіре подвір'я. Завтра Різдво, а в неї тільки доляр і вісімдесят сім центів на подарунок Джімові! Місяцями ощаджувала вона свої центи — і отакий тільки здобуток! Так, двадцять доларів на тиждень — гроші невеликі. Та й витрати були більші, ніж вона сподівалася. Отак сумно склалося! Доляр вісімдесят сім на подарунок Джімові! Її Джімові! Скільки щасливих годин вона мріяла, обдумуючи, що купити. Хотілось придбати щось гарне, надзвичайне і вартісне. Хоч трошки варте такої людини, як Джім.

Між вікнами було дзеркало. Ви, мабуть, знаєте, яке дзеркало можна знайти в кімнатах, що коштують вісім доларів на тиждень. Дуже тонка й дуже рухлива особа спостерігаючи свій відбиток у ньому як серію поздовжніх смужок, майже завжди може скласти досить вірне уявлення про свій зовнішній вигляд. Струнка Делла володіла цим мистецтвом наддивовижно добре.

Рвучко крутнувшись від вікна, вона стала перед дзеркалом. Очі її сяяли, хоч обличчя і зблідло. Вправними рухами висмикнула вона шпильки з зачіски і розпустила свою косу на всю її пишноту.

Подружжя Юнги мали дві речі, що ними вони пишалися. Однією з цих речей був Джімові золотий годинник, що колись належав його батькові, а перед тим — дідові. Друга ж річ була Делліна коса. Якби сама Савська царця мешкала по другий бік подвір'я, Делла не посоромилася б сушити свою косу у вікні проти сонця, щоб її величність змогла побачити, чого варті всі її самоцвіти. А коли б цар Соломон з усіма своїми скарбами найнявся двірником до їхнього будинку, то Джім завжди б витягав годинника, проходячи сходами, щоб цар дивився та смікав себе за бороду від заздрости.

Отож чудова коса захвилювалась навколо Делли, мов каскади бурштинових вод. Вона сягала нижче колін, вкриваючи її всю, мов сорочка. Поглянувши кілька разів у дзеркало, Делла хапком, нервово заплела косу знову. Завагалась на мить — і слюза, а за нею й друга нечутно крапнули на потертий червоний килим.

Накинула на себе старий темний жакетик, поправила востаннє брилик і, зашумівши спідницею, випурхнула з хати. Очі не переставали сяяти, як вона жваво збігала сходами на вулицю.

Дійшовши до напису „Мадам Софронія, волоссяні виробів всіх гатунків“, Делла спинилася, а тоді швидко пішла сходами нагору. Постоявши, щоб перевести віддих, рішуче постукала. Мадам відчинила. Велика, бліда й холодна, і їй зовсім не личило ім'я „Софронія“.

— Чи не купили б ви часом моєї коси? — спитала Делла.

— Я купую всяке волосся, — сказала мадам. — Скинь но брилика, я погляну, що там у тебе за коса...

Завирували бурштинові хвилі.

— Двадцять доларів, — сказала мадам, досвідченою рукою пестячи м'який шовк.

— Ой давайте, давайте швиденько! — скрикнула Делла.

Як же швидко проминули наступні дві години! На крилах щастя літала Делла з крамниці до крамниці, шукаючи подарунок своєму Джімові.

І наостанку таки знайшла. Цю річ, напевно, зроблено спеціально для Джіма. Нічого такого не було в інших крамницях, а вона ж усюди перебувала. Це був ланцюжок з платини; проста, навіть сувора на вигляд річ, і вона мов би казала: „Моя вартість у матеріалі, а не з вибагливому вигляді“. Всі дійсно добрі речі бувають такі. Цей ланцюжок був вартий годинника. Вона з першого ж погляду знала: ланцюжок мусить належати Джімові. Вони, ланцюжок би то й Джім, навіть мали в собі щось однакове: обоє були втіленням спокою й вартості.

Взяли з неї двадцять одного доляра, і вона похопилась додому з рештою свого капіталу — вісімдесят сімома центами. З таким ланцюжком Джім завжди і в якім завгодно товаристві зможе дивитися, котра година. Бо, правду кажучи, хоч і гарний був годинник, але Джім здебільшого дивився на нього крадькома, пам'ятаючи про простенький ремінець, що на ньому він висів.

Коли Делла прийшла додому, якийсь жалю та вагання почали приглушувати святкове сп'яніння. Вона витягла приладдя кучерявити волосся, запалила газ і взялася поправляти шкоду, що її заподіяли великодушність та любов. А це складна робота, мої друзі, велетенська робота!

За сорок хвилин її голову вже вкривали дрібненькі, густо покладені кучерика, надаючи їй вигляду чемного школярика. Вона придивилась у дзеркало уважно, критично.

— Якщо Джім не вб'є мене перше ніж глянути на мене вдруге, — подумала гірко, — то скаже, що я тепер скидаюся на хористку з Коні-Айленду. Але, що ж я могла зробити, як у мене було тільки доляр вісімдесят сім центів?!

О сьомій годині кава вже парувала, а скоровідка стояла на плиті, готова до смаження. Джім ніколи не спізнався. Делла стиснула ланцюжок у кулаці і сіла край столу, поглядаючи на двері. Почувши знизу ходу, вона зблідла. А мавши звичку проказувати потиху молитви при всякій нагоді, зараз зашепотіла: „Боже, зроби так, щоб я йому сподобалася!“

Двері прочинилися, і Джім увійшов, зачинивши їх за собою. Він був дуже худий і серйозний, бідолаха. Мав лише двадцять два роки, а вже був одружений. Йому б треба купити нове пальто й рукавиці...

Джім спинився біля дверей, як мисливський пес, що занюхав перепілку. Його очі прикипіли до Делли, і вона ніяк не могла зрозуміти їхнього виразу. Це її злякало. Це не був гнів, не було здивування, не докір — жодне з тих почуттів, що вона їх від нього сподівалася. Він не зводив з неї погляду, незрозумілого для неї погляду.

Нарешті Делла спромоглася встати і підійти до нього.

— Джіме, любий! — промовила вона. — Не дивись так на мене! Я обтяла свою косу і продала її, бо я не могла зустріти Різдва без подарунку для тебе. Вона знову виросте, — не гнівайся! У мене волосся дуже швидко росте, ти ж знаєш. Промов щось, привітай мене з Різдом — і ми знову будемо щасливі! Але за- те який подарунок тобі купила!...

— Ти обтяла волосся? — спитав Джім не- певно, так ніби він ще й досі не збагнув, що сталося.

— Відрізала і продала, — сказала Делла.

— Хіба ж я тобі такою не подобаюся? Це ж таки я, хоч і без коси...

Джим розглянувся по кімнаті.

— То коси немає? — запитав він знову, з якимсь безглуздим виразом на обличчі.

— Як бачиш, — сказала Делла. — Я об- тяла і продала. Нема... А сьогодні Різдво. Але це я для тебе зробила. Можна було вимірити довжину моєї коси, — промовила во- на з раптовою ніжністю, — але ніхто не зможе виміряти моєї любови... Давати тобі їсти, Джіме?

Джим швидко прокинувся із свого трансу. Обійняв Деллу і...

Але будьмо делікатні і перенесімо на- ші погляди на якусь іншу річ у дру- гім кінці хати. Вісім доларів на тиждень чи мільйон на рік — яка різниця! Східні муд- реці приносили дарунки у Вифлєс, але такого там не було! Далі я скажу більше...

Джим вийняв з кишені пальта пакунок і поклав на стіл.

— Делло, — сказав він, — не думай, що зачіска чи якийсь там шампунь могли б змен- шити мою любов. Ось заглянь у цей пакунок і тоді зрозумієш, чого я був отетерів...

Аж пальці Деллі заболіли, — так хапли- во шарпала вона стрічечки, розпаковуючи па- кунок. Розпакувала — і захоплений, радісний вигук пролунав у кімнаті. А потім той вигук, як це буває завжди у жінок, перейшов у пів- гістеричний плач, що його так тяжко втишити голові родини.

В пакунку були гребінці. Гребінці, що про- них вона раніш так мріяла, бачивши їх у крам- ниці на Бродвеї. Чудові, справжні черепахові гребінці! З поцяцькованими спинками і зовсім такого кольору, як її — гай! гай! — утрачена вже коса. Вона завжди пам'ятала, що вони до- рогі, дуже дорогі і тому лише мріяла про них, ніколи не сподіваючись їх мати. Тепер вона їх мала... та коси, що її гребінці мали при- красити, вже не було...

Вона притулила подарунок до грудей і на- решті спромоглася глянути вгору вогкими очи- ма. І посміхнутися:

— Ой, Джіме, у мене ж волосся так швид- ко росте...

А сказавши це, Делла зірвалася, мов наля- кана кицька, і скрикнула:

— Але яка я погана!...

Джим же ще не бачив свого чудового пода- рунка! Простягла до нього свою долоню. Зда- валось, тьмянний дорогий метал заіскрився відблисками її радості.

— Дивись, яка краса! Я все місто оббіга- ла, поки знайшла! Тепер ти зможеш сто разів на день дивитися, котра година! Де твій го- динник? Сама його причеплю до ланцюжка...

Замість відповіді, Джім сів на софу, заклав руки за голову і посміхнувся.

— Делло, — сказав він. — Захочемо наші різдвяні дарунки! Вони дуже гарні, щоб ними користуватися зараз. Я продав годинника, щоб купити тобі гребінці... А тепер, може б, ти дала мені повечеряти?

Як ви знаєте, мудреці, давні мудреці при- несли дари для немовлятка в яслах. З того й пішов звичай дарувати на Різдво. Бувши муд- рецями, вони, напевно, домовилися в крамниці, щоб їм перемінили дарунки, якщо знайде потре- ба. А я ось тут правлю вам теребені про двох немудрих дітей, що не пошкодували одне для одного своїх найбільших скарбів. Але хай те- перішні мудреці знають: з усіх тих, що дару- ють, ці дзює немудрих були наймудріші. Всі, хто дає й приймає дарунки так, як вони, — наймудріші. Завжди і скрізь.

Переклав з англ. Ю. Балко

Поклоніння волхвів. Ікона з Бусовиськ на Бойківщині, XVI ст.

КОЛЯДКА

Чи дома, дома, господароньку?
Гой, дай, Боже!

Ой кажуть слуги, що нема дома,
На оборонці воли парує,
Парує воли в готири вози,
На один бере сами звоножки,
На другий бере сами книжежки,
На третій бере сами свізозки,
А на четвортій і сам сідає.
Ой, як зайхав на златі мости,
Золоті мости гей задзвеніли,
Сірі волоньки гей забреніли.
Надибають го два, три ангели:
„Куда ж ти їдеш, господароньку?“
„Ой, їду, їду під святу гору
Під святу гору, до монастирю“.
Ой, як ізїхав під святу церков,
Сами ся двері поотворяли,
Сами ся вікна поодтикали,
Сами звоножки гей зазвонили,
Сами ся книги поотверали,
Сами ся свіжі позажегали,
А всі святії на службу стали,
Службу служили, Бога просили,
За здоровленько господаренька.
Ой, за сим словом будь же нам здоров,
Господареньку з господиненькою,
Дай же ти, Боже, а в дім здоровле,
А в дім здоровле на гелядоньку,
На вбору щастє на худобоньку!

(Галицька колядка)

ЖЕРТВА ЛИХОЛІТТЯ

(Закінчення з попереднього числа)

Спеціальні мотиви беруть гору в нашого поета над національними, коли він торкається історії України. Коли Шевченко проклинає Хмельницького, то не за те, що, мовляв, ко- зацька старшина сіла на шию посполитих, а за переяславську угоду, в наслідок якої Укра- їна втратила свою державність і опинилася в московській неволі. А читайте довгу апостро- фу Грабовського „До Богдана Хмельницько- го“ — і вчитасте такі суто-народницькі осу- ди великого українського гетьмана:

„Людського руху хвилі бурні
На поверх винесли тебе.
І ти пішов, чи мимоволі
Повинен був до виру йти,
Все зайнялось, ти став на чолі,
Щоб стяг козацький піднести“.

Поет тієї думки, що Хмельницький дбав лише за козаків, що для нього „посполиті“...

Нехай конають кров'ю вліті,
Нехай панують козаки...“

Мовляв:

„Ревіли геть червоні хвилі,
Ти радий був би їх спинити...
Тяжкий переплут старовини
Ти враз порвати намагав,
Але над шийою країни
Цупкіше ретязь затягав...“

Отже не Москва, а козацький батько зтя- гав ретязь на ший свого люду. Але вкінці поет таки змилюсердився над Хмелем і кінчає свою апострофу такими словами:

„Не дорікають тобі спомином,
Богдане-батьку, замір збіг:
Ти був лихого часу сином
І вище станути не зміг.
Не ти доводив спільним рухом —
Тебе він зносив на собі,
Хоч часто бути чулим ухом
І не доводилось тобі.
Але і те: якої долі —
Чи знав ти — будуще нашле?
Не нам скубити тебе у школі...
Ми певно свідчимо було“ (79-81 ст.).

В іншому вірші — „Справжні герої“ Гра- бовський заявляє, що він не співатиме хвали прославленим героям української історії:

„Не вам мій спів, уквітчані герої
Кривавих справ, не вам мій голос, ні!
З-під барв рожевих вигадки пустої
На чорнім тлі ви бачитеся мені.
Хай досі сниться іншому піїті
Шалений брязкіт кинутих шабель...
Не кращ було б запособлять освіті,
Підняти люд хоч на один щабель?
Моя хвала трудівникам незнанам,
Що двигли думи по селах, хуторах...“

(106 ст.).

Старий мотив народників — покинути мрії про поворот колишнього, а засукати рукави та стати до праці над покращенням долі селя- нина, над його освітою й добробутом. Треба, мовляв, меч перекути на рало. До цієї, навіяної сумним станом українства, національною бай- дужністю земляків зневіри в українські дер- жавні ідеали, примішувалося й несвідоме по- боювання показатися перед російськими демо- кратами-революціонерами „назадниками“, що мріють про якісь химери, а не прилучаються до спільної боротьби за повалення існуючого соціального ладу й збудування на його руїнах царства трудящого люду, очевидно, в росій- ській шаті. Я сам добре пам'ятаю, як накида- лися на нас російські революціонери з-поміж москалів і наших таки „общеросів“ за украї- нство: мовляв, це ніж у спину революції, це зра- да загальної, народної справи, справи свободи й розкріпачення люду і т. д. Саме на цю вудку визволення трудового народу в Росії, в тім і українського, спільними зусиллями всіх по- ступових елементів, без жадних національних різниць, в одній могутній централізованій ре- волюційній партії, бо тільки така партія потра- пить звести переможну боротьбу з російським царатом, — і ловилися наші земляки, навіть щиро-прихильні до свого народу, як от і Пав- ло Грабовський. Тоді окремої української ре- волюційної партії не було й революційно-на- стросний народолобець-українець легко попа- дав у російську революційну організацію, що діяла в його місцевості. Не бачачи власної ре- волюційної організації, наші земляки — всі ті Желябови, Кибальчичі, Грабовські та інші, іш- ли в чужу і марно гинули для України й ук- раїнського народу, якому щиро хотіли допо- могти визволитися.

(Закінчення на 4-й ст.)

Євген Онацький

НЕПОРОЗУМІННЯ

(Нарис італійського кореспондента)

„Ля Газета дель Емілія” з 15 листопада 1941 р. оповідає в дописі з України італійського літуна-журналіста Леона Конката цікавий епізод майже трагічного непорозуміння.

Старшина Л., що кермував малим імпровізованим летовищем коло берегів Дніпра, не знав ані слова по-російськи чи по-українськи. Сказавши привести йому одного з полонених, він показав йому рукою взяти лопату і йти за ним.

Полонений, худий, блідий, виснажений, але з досить інтелігентним обличчям, мовчки послухався, — він теж не знав ані слова по-італійськи.

Зайшовши за лінію літаків, старшина показав на землю і на лопату: треба, мовляв, викопати яму.

Ногою відміряв півтора метра чи трохи більше.

Полонений почав копати, але було видно, що робить це дуже неохоче і, часто спиняючись, підноси́в на старшину очі побитого собаки — благальні й залякані.

Нарешті він яму викопав і став коло неї. Але старшина зробив від неї два ступні і показав знову ногою:

— Копай другу!

Полонений рішуче відмовився. Стояв, наче вкопаний, коло своєї ями, дивився мовчки на небо, високо вгору, і не рухався. Був блідий, але спокійний.

Не було можливості з ним порозумітися.

Старшина покликав перекладача. Довго його шукали, знайшли нарешті.

А полонений все стояв коло своєї ями.

Сказав перекладачеві:

— Мені досить і однієї ями. Не буду копати для інших. Якщо мають мене розстріляти, хай зараз стріляють, — яма готова.

Старшина ніяк не міг зрозуміти того, що йому перекладали.

— Чому він не хоче копати більше ям?

Нарешті зрозумів. Спочатку розсердився:

— Чи він мене за свого комісара має?! У нас полонених не розстрілюють. А розстрілювані їм собі не копають!..

(Закінчення з 3 ст.)

— „Де наші фенії, де Парнель? — виправдувався Желябов перед Драгомановим у відповідь на його закиди, що занедає українські народні інтереси в лавах російської „Народної Волі”, — замість самому стати українським Парнелем та організувати своїх феніїв. До певної міри можна зрозуміти їх становище, знаючи слабкість тодішнього українського руху на Наддніпрянщині. Зрозуміти, але, не виправдувати, бо ж хтось мусить перший узятися за організацію своєї національної революції, всупереч усяким перепонам. І велика заслуга засновників Револуційної української партії (РУП) в тім, що відважившись заснувати свою окрему національну партію, вони врятували для української справи тисячі української молоді, не давши їй загинути в російському морі.

Коли повстала РУП, то в її лави переходили й українські революціонери з російських партій. Безперечно, така щира людина, як Грабовський, якби дожив до визволення з заслання й повернувся на Україну, напевно, пішов би не за московськими шовіністами в революційній одежі, а за Франком і Грінченком. На жаль, він не дожив до тієї хвилини, про яку так мріяв у Сибірі.

Треба ще сказати, що його життя на заслання не давало йому змоги вдосконалювати мову, стиль і взагалі форму своїх творів. Тим то в його творах досить часто трапляються незвичні слова й вислови, неправильні наголоси. У формі його поезій, відбиваються впливи, крім української народної поезії й Шевченка, ще російської „громадської” поезії. Проте, не вважаючи на все це, твори нашого бездоляного поета в значній своїй частині зберігають і досі свою вартість.

В. Дорошенко

Але потім зрозумівши ситуацію, почав довго й широко сміятися.

— Скажіть йому, що мені треба зайві бідони з нафтою похазати на деякий час у землю, щоб часом яка бомба не розбила... Але хай то вже буде пізніше. Ходім звідси!

І махнув рукою на полоненого, щоб ішов за ним.

— Дайте йому чарку горілки, — сказав він, завівши його до бараку, — та спитайте його, чим він був до війни.

Полонений віджив. Щоби йому порожнечі і стан випростався. Виявилося, що йому тільки 30 років, хоч виглядав він перед тим на п'ятдесят. Відомо бо, що під советським режимом людина швидше зближається до смерті. А до війни він був скрипалем. Знайшли скрипку, всунули йому в руки. І він загравав. Гравав чудозо. Перше загравав „Аве, Марія” Шуберта, а потім українську народну пісню.

Пісня була така гарна, що старшина попросив записати йому на пам'ять.

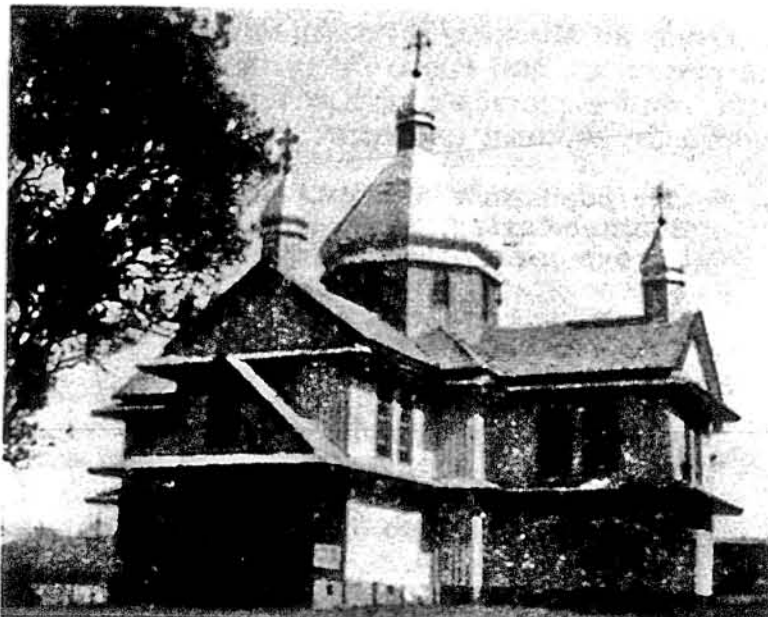
Полонений за десять хвилин накреслив п'ять нотних ліній і записав усю пісню. Це була дуже сумна пісня, що в ній чується і вітер, і дощ, і скарга невимовна, — пісня, що її, мабуть, добре співати тихим хором у сутінки, коли день кінчається, а ніч зближається і людина не знає, чи не доведеться їй, часом, переступити поріг смерті.

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ЦЕРКВА В БРАЗИЛІЇ

Нещодавно збудовано нову українську греко-католицьку церкву в місті Порто-Уніон у Бразилії. Проект будови зробив архітект Володимир Січинський. Церкву св. Василя Великого в Порто-Уніон проєктовано в стилі наших гуцульських церков, хрещатого плану, з однією великою банею посередині, восьмигранної форми, і з чотирма маківками над чотирма раменами хреста. Хоч під час будовання дещо змінено (загальні розміри, пропорції й деталі), проте виконання проєкту досить вірне. Це тим більше заслуговує уваги, що до місця будови було вислано лише загальний проєкт і автор проєкту не мав можливості доглядати за виконанням його.

Бразилійський часопис „Праця” подає зворушливу історію будови цієї церкви, відзначаючи організаційну працю о. пароха Петра Бальцара і велику жертвовність парафіян, що бажали мати в себе справді стильову, українську церкву, яка вже своїм виглядом притягає до себе вірних. Справа ця не була легка, бо заможних наших людей у Бразилії не багато. Жертви були готівкою, будівельними матеріалами і працею рук. Між іншим і залізни надбання хрести — теж жертва місцевих ковалів Д. Соколовського, В. Сави і Я. Любачевського. Контрактором будови був Є. Швєглер. Брали участь у будові також українські майстри Іван Войціховський та Ілля Дозорець.

Слід підкреслити, що форми конструкції будови не були легкі для виконання. Тому праця українських колоністів у Порто-Уніон не тільки заслуговує подяки, а ще може бути й

Українська церква в Порто-Уніоні.

добрим прикладом для інших наших громад в Америці. Спеціально в ЗДА при будовах нових українських церков, шкіл та ін. дбають лише про площу для вигідного сидіння, нехтуючи всі інші важливі прикмети будови. А тимчасом церква чи інша будова громадського призначення служить не тільки для задоволення матеріальних потреб, а мусить передусім відповідати вимогам духовості, а це значить — мати естетичний вигляд, красу й гармонію форм.

„РУСИЧІ” З КОЛЯДОК...

(Закінчення з 2-ої ст.)

„В славнім Києві панну сватають,
Панну сватають й аж до Галича,
Й аж до Галича за Русовича,
За Русовича, гречного пана,
Гречного пана, пана Василя”.

В щедрівці „Дівчина-перевізничка” згадано „сім сот молодців, самих вибранців, самих вибранців, й а Русовичів”, а потім окремо „кращого молодця, та й Русовича”. В щедрівці „Дівчина стереже винограду, зганяє райські пташки”, згадана дівчина, що „заручена аж до Галича, аж до Галича за Русовича”. Проте, ці згадки — ще не все. З бігом часу, як назва „Русович” ставала незрозумілою, її заміняли іншою. Отак маємо варіанти інших пісень із пасажми вроді „аж до Галича за поповича”, де не важко ствердити первовізі. Сам Булаховський до єдиного ним наведеного зразка подає варіант „сімсот молодців да все запорожці”. Отже, „русичі” — назва зовсім не випадкова, а притаманна найстаршим зразкам обрядової поезії, де побіч Галича згадується ще Київ, Білгород та Ільвів (Львів). Та найважливіше, що всі ті колядки і щедрівки скомпоновані так, що немає труднощі відмежувати старі дохристиянські елементи від пізніших християнських. Ці останні роблять враження просто вставок у старі тексти.

Як уже мова про русовичів, варто скласти коротку класифікацію наших джерел, де вони згадуються. Це зведення виглядало б так:

1. Русь: згадана в літописах і народній поезії (досить рідко). У „Слові” немає.
2. Руська земля: в літописах, народній поезії і „Слові”.
3. Русин: в літописах; нар. поезія знає цю назву тільки в нових своїх зразках, майже виключно в XIX ст.
4. Русич: тільки в „Слові”.
5. Русович: тільки в старій обрядовій поезії.

При зіставленні трьох останніх назв звертає увагу їх дуже близька взаємспорідненість, вони — наче три галузі одного дерева. Важко припустити, що „русич” — це якийсь позотвір автора „Слова”; це, найпевніше, назва з дружинного словника, звідки й узяв її автор поеми. На це вказувало б і те, що в „Слові” назва ця приходить завжди тільки в множинній формі, наче в протиставленні до однинної форми „русин”. „Русичі” — якраз добре передають поняття того збору, що ним була дружина, а втім, у поемі князь так і називав її „русичами”. Логічність цієї назви ніяких сумнівів не викликає, як теж і її давність. Щоправда, в нас намагався підважити її І. Борщак (єдиний у нас, крім, може, ще Іл. Свенціцького, „недовірок” з автентичність „Слова” з XII ст.), мовляв, вона виводиться від пізнішого „князя Руса” — але дискутувати за цю стразу значило б дискутувати про те, коли постав самий твір; раз загально прийнятої дати не підважено ні одним поважним аргументом, то й годі дискутувати з гіпотезою про пізніше походження „русичів”.

Щождо „русовичів”, так ми схильні розглядати їх як похідну, а, можливо, й рівнобіжну з „русичами” форму. Дуже можливо, що тут відбився той самий процес, що його спостерігасмо в назовництві місцевостей. Назви із закінченням на „-ич” і „-ичі”, — старіші, а на „-овичі” — новіші. На цій основі й форма „русовичі” ближче підходить до форм новіших прізвищ (Попсич, Маркович тощо), хоч це можна відзначити тільки як тенденцію, а не правило, бо й про одного з учасників Ігоре-

Юл. Мовчан

ЧИ ТРЕБА ТКАТИ ВІД РЕАЛІЗМУ?

(Думки „споживача“ мистецьких творів)

Насамперед — два приклади.

Недавно ми завітали до „мистецької лябораторії“ одного з відомих наших мистців п. Б.-ка, який тепер перебуває в м. Елізабеті (Нью-Джерсі). Пан Б. хоч і має дуже несприятливі умовини для творчої праці, але й далі вперто, з усією посвятою віддається своєму улюбленому мистецтву. Цей мистець вважає себе імпресіоністом. Чи його твори справді імпресіоністичні, не беремося стверджувати, але в нього, наприклад, корова зображена не якимсь „реалістичним“ — рудим, білим чи сірим кольором, а зеленим або синім. Теж саме можна сказати й про його зображення неба, лісу, поля тощо.

Інший приклад. Кілька місяців тому в Нью-Йорку була влаштована третя виставка праць відомого російського маляра Іллі Болотовського. Творчість цього мистця належить до т. зв. „абстрактного мистецтва“. Щоб мати приблизне уявлення про характер його творчості, досить зазначити, що, напр., „Таймс сквер“ на його полотні подано у вигляді звичайної поламаної зигзагуватої лінії. „Ця навмисна поламаність лінії, — каже п. Болотовський, даючи пояснення до своєї „картини“, — робить картину цікавою і навіть загадковою. Завдяки численним квадратам та зигзагам, зникає всяка можливість асоціювати це полотно з літературщиною. Залишається ритм і фарба. Це архітектура, але тільки в фарбах“.

Згадаймо також, що й на цьогорічний український мистецький виставці, влаштованій у Нью-Йоркському літературно-мистецькому клубі були „картини“ виконані в стилі того ж самого „абстрактного мистецтва“.

В тому, що окремі мистці, малюють свої твори в стилі „абстрактного мистецтва“, звичайно, нічого дивного немає. Але викликає здивування те, що серед наших мистців спостерігається якесь загальне, „масове“ захоплення „абстрактним мистецтвом“ і втеча від реалізму.

Що ж кажуть про це самі мистці?

Вищезгаданий п. Б. каже: „Через те, що й тепер, і в майбутньому ніхто не зможе перевершити ні Рембрандта, ні Леонардо да Вінчі, ні Рєпіна та інших класиків реалістичного мистецтва, то сучасним мистцям не залишається нічого іншого як тільки шукати якихось нових шляхів у мистецтві, бути „модерністами“. На заввагу, що люди в переважній більшості просто не розуміють такого „модерного“ мистецтва, п. Б. спокійно відповідає, що це „найменша біда“. Це, мовляв, так і повинно бути, бо в минулому також було не мало випадків, коли сучасники не розуміли своїх мистців, але їх зрозуміли наступні покоління після 200-300 років.“

Ще красномовнішу відповідь на це питання дає І. Болотовський: „Мистці кожного покоління і кожної епохи шукають нового вирішення мистецьких завдань... В абстрактному мистецтві є та гармонія, та єдність, яких не вистачає в житті. На абстрактних полотнах я можу творити, як я хочу. На полотнах ми, мист-

вого поході відомо з літопису, що він називався Просович. Отже, зваживши ввесь первісний і стародавній характер пісень, у яких згадано „русовичів“, немає причини сумніватися в давності і цієї назви та її безпосереднього споріднення з „русичами“. „Русовичі“ згадані виключно в зв'язку з Галичем, княжі традиції якого в нашому народі ніколи не забувалися, а це й допомогло зберегти цю назву, хоч справжнє її значення з бігом часу могло піти в забуття.

З усього сказаного виринає на кінці таке враження: „русичі“ — це була реальна назва, в обігу в дружинному середовищі; „русовичі“ — назва суто поетична, відгомін попередньої. Вона збереглася в нас, як і багато елементів княжої доби, що перейшли в побут селянський, де вони, з більшими чи меншими змінами, перетривали до наших часів.

ці, за допомогою квадратів організуємо той порядок, якого нема в житті. Ми досягаємо спокою, якого реалізм нам дати не може“.

На ту ж заввагу, що більшість глядачів не розуміє таких модерних „вибриків“, Болотовський відповідає дуже просто: вони, мовляв, „лінуються“ розуміти таке мистецтво... .

Так говорять і думають про свою творчість заступники „модерного мистецтва“.

Звичайно, мистецтво, творчість — поняття дуже широкі. Мистець, справді, може творити, що йому подобається. В цьому розумінні ми, немистці, не можемо й не сміємо накидати нашим мистцям жодної нашої волі й диктату. Але як „споживачі“ мистецьких „виробів“, ми маємо право висловлювати свої завваги щодо тих чи тих творів і їхніх творців. І тому ми не можемо, наприклад, погодитися, з таким твердженням, що як, мовляв, Рембрандта „ніхто не перевершить у змалюванні портретів“, то й нашим мистцям і мистцям наступних поколінь „краще не йти слідком за Рембрандтом, Рафаелем та іншими класиками образотворчого мистецтва, а натомість краще шукати „модерних“ виявів творчості. Не погоджуємося передусім з принципових міркувань, бо знаємо, що як і в кожній людській діяльності, так і в мистецтві нема й не може бути якихось „неперевершених“ речей. Все йде, все минає і... удосконалюється, і тому хоч ми всі й схилимо голови перед генієм Рафаеля, Рембрандта та інших, але можуть бути (і є!) такі мистці, що й їх перевершать. Наші шановні читачі, напевно, пригадують той голосний „мистецький скандал“, що кілька років тому трапився в Голландії. Один сучасний мистець заробив мільйони на продажі випадково знайдених картин Яна Ван дер Меера. Алеж яке було у всіх здивування, коли виявилось, що автором картин був звичайний сучасний маляр... Фальш виявлено цілком випадково, бо картини були так гарно виконані, що вони, як багато твердило, перевершували навіть самого старого автора. Фальшивникові загрожувала велика грошова кара і, здається, десять років тюрми, але справа не в цьому, а в тому, що, як ми вище сказали, на цьому світі нема нічого „неперевершеного“.

Крім того, виникає ще й інше питання: чи повинні наші сучасники відкидати якийсь напрямок мистецтва тільки на тій підставі, що він уже був у минулому, та ще й такий, що його, на думку декотрих, не можна перевершити?

Щоб відповісти на це питання, наведемо один приклад з літератури.

Понад пів століття тому появився в нас Михайло Коцюбинський — письменник-імпресіоніст. Це був мистець, який підніс нашу літературу (белетристику) на небувалу до того часу височину. Відтоді минуло вже чимало часу, але мистецькі засоби Коцюбинського й досі можуть бути для багатьох письменників зразком (так, зрештою, як і Мопасана, О. Генрі, Чехова та ін.). Коли б наші письменники дотримувалися того погляду, що, мовляв, Коцюбинський уже писав у стилі імпресіонізму і через те не варто більше писати цим методом, то в нас, напевно, не було б ні Івченка, ні Хвильового, ні Гр. Косинки, ні Ю. Яновського, ні багатьох інших талановитих письменників-імпресіоністів. Ці письменники не тільки пильно вчилися в Коцюбинського, й писали його методом, але від цього їхня творчість не стала „застарілою“ й „ретроградною“, а, навпаки — вона від того тільки виграла. Напр., Юрій Яновський у своїх спогадах пише, що ще замолу, коли він тільки починав „влізати в літературу“, він не тільки пильно вивчав усі мистецькі засоби Коцюбинського, а й переписував цілі оповідання автора „Фата моргана“. Але наші оборонці „модерного мистецтва“ в малярстві, як ми вже згадували, вважають для себе трохи чи не „пониженням“ малювати в стилі Рафаеля, Рембрандта та інших. Тільки ж так кажучи й роблячи, вони не усвідомлюють того, що, поперше, ні Рафаеля, ні Леонардо да Вінчі вони ніколи не повторять, на-

віть якби вони свідомо того хотіли, бо в житті ніщо не повторюється. А подруге, — вони не розуміють або не хочуть зрозуміти того, що крім форми, існує ще й зміст, тематика мистецьких творів. Іншими словами — якщо наші великі попередники за допомогою свого класичного реалістичного мистецтва відбили свою епоху, то чому наші сучасники за допомогою того ж самого реалістичного метода не можуть відбивати „дух“ нашої епохи? Цей же „дух“ мимоволі дав би своєрідність у мистецьких творах сучасних мистців.

Наші мистці, як це слушно завважає й сам І. Болотовський, повинні б пам'ятати, що „нове“ в мистецтві не завжди означає „стрибок уперед“. Інколи воно може бути також „стрибком назад“, у минуле. У зв'язку з цим, знову хочемо навести один характеристичний приклад з літератури. Як відомо, в українській літературі був також футуризм, що його очолював Михайло Семенко. М. Семенко, захопившись гаслами батька футуризму італійського письменника Марінетті, розпочав був шалену „революційну“ війну проти всіх і всяких літературно-мистецьких течій минулого, пропагуючи тільки футуризм, як мистецтво майбутнього. Дійшло було, як відомо, навіть до того, що Семенко, щоб заперечити „застарілого Шевченка“, видав свою чималеньку книгу під назвою „Кобзар“. В цьому семенківському „Кобзарі“ ми могли, напр., прочитати такі „вірші“:

Неділя
Понеділок
Вівторок
Середа
Четвер
П'ятниця
Субота...

Подібними „поетичними“ перлами був начинений увесь той, з дозволу сказати, „Кобзар“. Чим це все закінчилося — відомо. Не минуло ще й чверть століття, а вже про той семенківський „Кобзар“, здається, ніхто й не пам'ятає, а про „застарілий“ Шевченків „Кобзар“ люди не тільки не забули, але будуть пам'ятати й читати доти, доки існуватиме українська нація.

Висновки з цих фактів впливають самі собою.

З НЕДРУКОВАНИХ ПОЕЗИЙ

— О. ОЛЕСЯ

**

Ви підписали пакт Келлога,
Замість мечя взяли перо:
Вершать хай правда і добро,
А не кривава перемога...

Зробіть початок зараз, нині,
Щоб вам всі віри поїняли
І гілку миру прийняли...
Почніть сьогодні з... України.

За правду й волю ми змагались,
Ви, певно, знаєте, віки.
Вмирили діти і жінки,
Поля в нас трупами вкривались.

Хай дужчі нас четвертували,
Та нас єднає спільний дух,
Ми й досі йдемо на зустріч мук
За наше право й ідеали.

Про мир ви кажете, — так в ката
Ви вирвіть меч з його руки,
Але тепер, не ждьте віки,
Бо буде та рука відтята.

І кров поллється вже без міри
І ляже вся вина на вас,
І всяк вам скаже: „Лицеміри,
Ви ж мали засоби і час“...

По детонації закону
Пожежа всюди спалахне,
І суд рабів вас не мине,
І кара божого прокльону.

I/IX 28 p.

Іван Гаденко

РІЗДВЯНА КОВБАСА

(Гумореска)

А прийдуть до тебе
Три празники в гості, —
Радуйся!...
(3 колядки)

Ми спинимось сьогодні на ковбасі. А чому й ні? Для українця це багатий і приємний комплекс: „Як ковбаса та чарка, то минеться й сварка“ — казали в нас тоді, коли ще не сварилися на політичному ґрунті. А наш один байкар так просто геніяльно написав:

Спитали Кліма раз, яка найкраща птиця,
Ворона, горобець, чичітка чи синиця...
Голодний Клім озвався з-баса:
— Найкраща птиця — ковбаса!

Та це ще дільки жарт. Якже глянути серйозно на українську доморобну ковбасу, — то тут вам ціла торба святкової поезії.

Коли свиня опороситься, то вибирають найвеселішого кабанчика, щоб хвостик був у нього бубличком (оце найголовніше!). І вже тоді й діти, і жінка, навіть сусіди, свати й побратими, — усі вже твердо знатимуть, що то росте окраса майбутніх свят.

А вгодожують того кабанчика не вітамінами, як тут, в Америці, а справжнім ячним борошном. І вже не бігас він по подвір'ю, і діти вже на ньому не катаються. Його запровоторюють у саж, щоб набирив сала. І панькаються уже з ним, як з болячкою, догоджають. А час від часу вимірюють на спині сало...

Нарешті господар кричить до жінки: — Став гріти воду!... А до дітей: — Несіть соломи!...

От з цього й починається свято. Вогонь палахкотить, щетина на свині шкварчить, і от уже приємний дух пішов від смаленого кабана. Той дух поймає усе подвір'я, подався по чужих дворах, по вулиці, і вже й сусіди промовисто поводять носом та радісно всміхаються. Обридли, мабуть, і сусідам незмінне пісне квасизо, картопля та цибуля!

А потім господар накриває кабана соломою та ряднами, та кожухами. А діти сідають зверху, щоб сало відставало.

А далі... Далі вже не скрізь однаково. Де солять, де маринують, де вудять. У нас, наприклад, починають насамперед ковбаси... Тонку, товсту та кендюх... На цих, на трьох, китах та ще на салі стоїть селянський гастрономічний світ. Це альфа й омега!... А решта — кури, пиріжки, сметана, — це бабські витребеньки (я про кутю та про узвар не згадую навмисне, бо це вже належить до духового світу).

Та тільки й ковбаса буває різна. Є краківська, московська, є берлінська, є ліверна, вестфальська, шинкова, кернати, саламі, гусяча, італійська з червоним перцем...

Не буду сперечатись, чия краща. Що борщ, що ковбаса, найкращі ті, що мати готувала й мамі нам давала. Саме так: що мати нам давала.

Це золоті слова. Їх слід зазчити напам'ять. Тоді ми залишимося друзями навіть у тому разі, як хтось із нас захоче хвалити якусь інакшу ковбасу.

А все таки, не втерплю і скажу, що як на мене, то вже найкраща, найсмачніша, найдуховитіша, найделікатніша, найапетитніша, найрум'яніша, найздоровіша, найкорисніша і найпоживніша, — це наша доморобна ковбаса.

Хто сам з Полтави — каже, що вона полтавська, хто з Києва — що київська, хто з Кобеляк — що кобеляцька. А я кажу, що просто доморобна українська. Ще за царату вона не тільки годувала й тішила всю Україну, а й у Москві та Петербурзі була ушлюблена, на жаль, під назвою „малоросійської“.

Розказують, що один наш землячок, урядовець у Петербурзі, одержав ковбасу з самісінької Умані. Він був дотепний чоловік і накликав гостей, причому не забув запросити й своє начальство. І що ж ви думаєте? На Різдво одержав нагороду! Ордена. Та ще й якого?! Володимира з мечем і бантом!...

Скільки я себе пам'ятаю, стільки пам'ятаю й нашу ковбасу.

Ой ковбасо!... Коли кільце підсмажеш, — шкварчить, підскакує, аж проситься, щоб швидше їли! Ну, й добряча ж ковбасо! Під неї добре п'ється і горілка, і вино, і спотикач, і запіканка. А робиться як просто! Навіть і діти в нас колись допомагали начиняти рівенькими шматочками свинини та зубчиками часнику. Ну й ковбасо!...

Я тільки уявляю, що б то було, якби якась ковбасня на Першій авеню або десь на Чотирнадцятій вулиці найбільшого міста в світі та наробила к Різдву такої ковбаси! Та ще з американською рекламою. Ще ви тільки підходите, а скрізь уже на перехрестях стоять гарненькі хлопчики в вишиваних сорочках і роздають рекламу. За два, за три квартали до ковбаси — народу тиск. Тут позбігались полтавці, кияни, харків'яни, тавричани, катеринославці, чернігівці, херсонці, запорожці, кубанці, подільяни, волинці, і галичани, і закарпатці, і буковинці... Тут же й москаль, і грузин, і білорус, і кримський татарин, і дінський козак, і терський, і кабардинець, і балкарец, і осетин, і лезгін, і дагестанець, і азербайджанець...

Всі хідники виповнені вщерть. Американці не второпують, у чому річ. Ну, люди кажуть, що ковбасо. Яка?.. Наші кажуть, що українська, а росіяни, що „малоросійська“. Зчинилася дискусія. — Ах ти свинячий хвіст!... — А ти — кавунячий!...

Люди дуже часто лаються, бо не можуть аргументами доводити свою правду.

Дж. К. Честертон

Я менше дбаю про те, щоб Бог був поруч мене, але гаряче молюся за те, щоб я був поруч Бога.

Авраам Лінколн

Англійська королева Єлисавета II оглядає свій власний портрет, що на ньому вона зображена в королівському одязі. Цей портрет намалював Дуглас Чондар і дав його на виставку, що її влаштувало Королівське товариство портретистів у Лондоні. Заходами п. Елеонори Рузвельт цей портрет буде привезений на виставку в ЗДА.

Поки ви слухаєте промов та реплік, ви одночасно підсуваєтесь уже й до самої ковбаси. На дверях напис: „Малоросійської немає і не буде. Сама лиш українська!“

Ну, звісно, ми на цій підставі москалів відсунули назад, заходимо собі, впускаємо грузинів і білорусинів, і весь Кавказ та Крим. Нарешті, вам запакували десять фунтів, ви розплатилися... А щелепи аж грають, а в животі аж плаче, а слина як не капає!...

Ви відійшли під стіну. Виймаєте з торбини гарнесеньке, рум'янесеньке, підсмажене кілечко. Вона ж, вона!... Ой, матінко! Ще й часничком пахтить!... Не втерпіли і з хрусом відкусали добрий шмат. Вже почали жувати... Коли — що це?.. Ой, лишенько! Та вона ж мелена!!!

Вискакуєте ви на вулицю і кричите до натовпу:

— Хлопці! Вона не з різаного м'яса, а мелена!

— Як мелена?! Казали ж — наша!!!

— Та мелена ж! Ось покуштуйте!

Хлопців немов корова язиком злизала. Побігли по крамницях добувати кишок та м'яса, та часнику, та соли, та чорного гіркого перцю. Щоб батьківщину згадати. Щоб не пропали свята. Щоб так усе було, як за дитинства. Щоб ковбаса була нестемно така, як мати готувала!

І спорожніла вулиця. Порозбігались... Он задній я... Он, трохи далі, — ви... По кишку та по м'ясо, та по часник...

— Приходьте на Різдво! — кричу.

А ви відповідаєте, махаючи брилем:

— Прийду-у-у!

АМЕРИКАНСЬКІ АРХЕОЛОГИ РОЗКОПАЛИ СТАРОДАВНІЙ АТЕНСЬКИЙ МАЙДАН

До ЗДА прибув польовий директор археологічних розкопів у столиці Греції Атеніях д-р Гомер Томпсон і поділився з кореспондентами газет відомостями про дотеперішні успіхи в цій роботі. Над розкопками працює американська наукова експедиція, що її організувала Американська школа класичних студій.

Експедиції пощастило відкрити атенський майдан (погрецькому „агора“), на якому збиралися атенці для політичного, господарського, наукового та громадського життя. На цьому майдані здійснювалася атенська демократія вже в шостому віці до народження Христа. Пізніше, після занепаду Греції, на цьому майдані не було жадного життя, і вода, що стікала з поблизу гір, замулила його. У десятому віці там побудували житлові дома. Американська експедиція мусіла їх розібрати, щоб можна було робити розкопки. Після закінчення цих розкопів (а це буде наступного року) ця вся земля стане власністю грецького уряду, що думає насадити там парк. Вже в січні 1953 р. американські громадяни грецького роду з міста Толедо (в стейті Огайо) перешлють до Атен перший живець дерева, що його посадять в тій частині майдану, де колись стояв пам'ятник славного атенського промовця Демостена. Цей пам'ятник стояв у тіні великого клена.

Цей давній атенський майдан займав шість акрів землі. На ньому під час розкопів знайдено три будівлі, що походять із шостого або п'ятого віків. В одному будинку була громадська криниця, а в іншому містилися крамниці. Що було в третьому домі, науковці не з'ясували. З цього вчені роблять висновки, що давній грецький ринок ділився на дві частини: в одній були крам-

ниці, а друга правила за місце всіляких зборів та народних святкувань. Викопали там також т. зв. Атталову колонаду, що її вибудував Аттал II, король Пергаму в Малій Азії, на від знаку того, що він учився в Афінах у грецьких філософів. Цей будинок був 380 стіп завдовжки, 65 стіп завширшки і мав два поверхи. Американці його відбудують та зроблять із нього музей, в якому зберігатимуться всі пам'ятки з цих розкопів.

За найцікавішу знахідку з останнього року д-р Томпсон вважає трицателітній медальйон із зображенням засновника стоїцької філософської школи Зенона, що прийшов до Атен із острова Кипру (народився 313 р. до Христа). Проф. Томпсон заявив, що автор цього поличчя зовсім не старався приховати „жалюгідного вигляду та дражливого вдачі“ цього славного філософа.

Знайдено також 1,200 тих черепків, т. зв. „остраконів“, що ними атенці голосували, виганяючи з своєї держави можливих претендентів на диктаторську владу. Назва цих черепків походить від слова „острака“, що його учасники голосування видряпували на них і що означало „вигнання з суспільства“. Така остракізація відбувалася кожного року. Після десятирок вигнання засуджений мав право повернутися до Атен, і йому повертали сконфісковану власність.

Лу

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ

УЖГОРОДСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

М. Климпотюк надрукував у ч. 276 „Радянської України“ чимало замітку про Ужгородський університет. Цей університет функціонує вже сім років і, як пише автор замітки, „виріс на значний вищий навчальний і науковий центр не тільки Закарпатської області, а й усієї нашої республіки“. Далі дописувач каже про те, що цьому університетові допомагають усі високі школи „нашої країни“, а особливо Московський державний університет ім. М. Ломоносова. Ця допомога виявляється не тільки в постачанні обладнання для лабораторій, а й літератури (себто засобів русифікації, додамо ми). В університеті вчиться понад 2000 молоді (це разом із заочним відділом, що, як нам відомо, реально майже ніякого значення не має). У дописі згадано деякі місцеві імена. Так, син каменяря з с. Горян Ужгородського округу М. Повч вчиться на 5 курсі історичного факультету. Дочка простого робітника Велико-Вичківського лісохімічного заводу С. Сердук, Рахівської округи, вчиться на фізико-хімічному факультеті університету.

Чимало випускників університету працюють уже на керівних постах в галузі народної освіти: „тов.“ Туряниця — інспектором Свалявського окрВНО, „тов.“ Ілляш — інспектором Берегівського окрВНО, „тов.“ Маркуш — директором Середнявської середньої школи. Близько 29 кращих випускників університету вчиться в аспірантурі Академії наук УРСР, Київського університету та інших вишів країни.

За час свого існування Ужгородський університет провів уже три випуски молодих спеціалістів для різних галузей народного господарства і культурного будівництва, давши до 400 спеціалістів, які здебільшого працюють на Закарпатті. Цього року відбувся і перший випуск студентів-заочників.

Колектив університету активно розробляє різні наукові проблеми Закарпаття, пов'язуючи науку з практикою. Так, катедри органічної і неорганічної хемії працюють над поліпшенням фізичних і біохімічних властивостей ґрунтів області.

Отже, на папері все начебто добре!

ВІСІМДЕСЯТРИЧКА ПРОФ. А. ЯКОВЛЕВА

21 грудня 1952 р. УВАН відзначила вісімдесятирічний ювілей заслуженого українського наукового й політичного діяча проф. А. Яковлева. Наукова частина святкування відбулася в Нью-Йоркському літературно-мистецькому клубі.

Про життя й політичну діяльність ювілянта розповів проф. М. Ветухів, про наукову діяльність — проф. О. Окиншевич. Проф. Окиншевич охарактеризував наукові праці ювілянта як дуже цінний вклад у вивчення історії українського права. (На ці теми проф. А. Яковлів написав такі праці, як „Українсько-московський договір 1654 року“, „Права, по котрим судитися малоросійській народ“). Інтимніший вечір відбувся в вужчому колі членів академії, в приміщенні академії.

НОВІ ВИДАННЯ

Ювілейний Альманах „Свобода“ 1893 р. - 1953 р.

Зредагували Л. Мишуга і А. Драган. Видання Українського Народного Союзу. Джерсі-Сіті, 1952, стор. 248. Обкладинка С. Гординського.

— Що? Альманах? Це, певно, календар, в якому немає нічого цікавого!

— „Календарієм“ містяться на шістьох сторінках, а решта сторінок приносять дуже цікавий матеріал про „Свободу“ з приводу її шістдесятриччя.

— Що ж там може бути таке дуже цікаве?

— На третій сторінці привітальна телеграма президента Трумана, який поздоровляє „Свободу“ та всіх її працівників.

— Це звичайна чемність, що не має...

— Так, але треба знати, що десять років тому така „чемність“ була неможливою, бо тоді ворожі українцям чинники паплюжили „Свободу“ і навіть видали були книжку, яка ставила собі ціллю знищити цю вільну трибуну українського слова. Про це докладно оповідає ред. А. Драган у своїй праці під загальком „Свобода в минулому й сучасному“, і її повинні прочитати й ті наші читачі, що й досі стоять під впливом тих комуністичних та русофільських вигадок про „Свободу“, які бажали знищити цей часопис тоді, коли була приязнь із Советами.

— Щось і я про це чув, і то таки від наших людей. Але 240 сторінок з приводу ювілею часопису — це таки забагато.

— Так воно було б, алеж „Альманах“ приносить багато іншого матеріалу. Друга ревіляція для нас стаття — це праця о. П. Понятишина під загальком „Українська справа в Америці під час першої світової війни“. Автор її стояв на чолі тодішнього українського життя і розповідає те, що сам бачив і що сам робив.

— Та все ж таки гадаю, що цей альманах таки монотонний, коли стільки сторінок присвятив одній проблемі.

— Коли будеш його читати, то зміниш свою думку в цій справі. В цій великій книзі знайдеш статті про інші наші часописи, про львівське „Діло“ та його зв'язок із „Свободою“, про нашу пресу на еміграції в Європі, під советською окупацією, про пресу українського підпілля, про чужомовну пресу в Америці, а також про деякі часописи на нашій провінції („Стрийська Думка“) та про таборну газету, що виходила в таборі інтер-

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ АКАДЕМІЇ НАУК УРСР

З оповістки на передплату, опубліковану в ч. 284 „Радянської України“, довідемося, що Академія наук у Києві видає такі періодичні видання: „Вісник Академії наук УРСР“, „Доповіді Академії наук УРСР“, „Геологічний журнал“, „Ботанічний журнал“, „Мікробіологічний журнал“, „Український біохімічний журнал“, „Медицинський журнал“, „Автоматическая сварка“, „Український математический журнал“, „Український химический журнал“. Як бачимо, частина цих видань має українські назви, а частина названа мовою „старшого брата“. Очевидячки, українська мова до таких висот, як автоматичне зварювання та математика, ще не доросла. А втім, і оті українські назви не обов'язково означають, що в них містяться праці українською мовою. У большевиків такі трюки — звичайне явище.

ЦІКАВИЙ ДОКУМЕНТ ПРО Т. ШЕВЧЕНКА

У фондах Кам'янець-Подільського обласного архіву знайдено цікавий документ, що свідчить про незвичайну силу Шевченкової популярності в народі ще в рік його смерті. Це — повідомлення кавіського „предводителя“ (маршала) дворянства київському губерніальному „предводителю“ з 26 липня 1861 р. Розповідаючи про селянські заворушення після скасування кріпацтва, „предводитель“ кладе це на рахунок Шевченкових творів, що, мовляв, підбурюють селян проти поміщиків. „Шевченкові твори „Гайдамаки“ та „Тарасова ніч“, написано в повідомленні, хоч і дозволені від цензури, але містять у собі розповіді, що дихнуть невблаганною ненавистю до дворянства“. Далі в повідомленні згадано чуток про те, що в могилі Т. Шевченка сховано свячені ножі для нищення панів. „Шевченкова могила, — пише ще кавіський „предводитель“, — це наче прапор, що гуртує людей і породжує ненависть до тутешнього дворянства“. З огляду на все це „предводитель“ просить губерніальну владу захистити „спокій і безпеку дворянства“.

ЩО СТАВЛЯТЬ У ХАРКІВСЬКОМУ ТЕАТРІ

Академічний український драматичний театр ім. Т. Шевченка поставив п'єсу П. Маларевського

нованих українських вояків у Ланцуті на початку 20-их років. Л. Лепкий згадає „Пресову квартиру УСС“, і ця його стаття читається, як цікаве оповідання, яке може легко сприйняти найширший український читач.

— Гадаю, що треба було б оживити цей, хоч би й найцікавіший журналістичний матеріал, мистецькою прозою, щоб дати щось більше читачеві, крім журналістики про журналістику.

— Редактори не забули й цього. Альманах дав місце для оповідань Л. Коваленко, І. Смоля, О. Тарнавського, М. Понеділка та спогадів Ю. Сірого.

— Це значить, що цей альманах не нудний. Я не люблю нудних книжок.

— В „Ювілейному альманаху „Свободи“ взяли участь аж 37 авторів! І кожний із них писав по-своєму і на свою тему. Вже цей факт дає запоруку, що книжка приносить цікавий матеріал. Чи треба називати всіх авторів? Ось вони: Л. Мишуга, Д. Галич, О. Кисілевська, В. Лотоцький, Т. Ясінчук, І. Німчук, Ст. Баран, Р. Купчинський, І. Кедрин...

— Досить! Ти нарахував коло десятка прізвищ. Вачу, що цей альманах — це поважний вклад в історію української преси.

— Слушно! Редактори попереплітали ті статті жартами та дотепами й приказками, які взяли з давніх річників „Свободи“, щоб цю книжку зробити, чого ти так боїшся, ненудною. Вартість та цікавість книжки збільшують ще й численні ілюстрації, всіх їх у альманаху аж 76. Та коли б хтось хотів шукати в цій книзі „дірки“, то він міг би сказати, що треба було подбати ще про одну синтетичну статтю про українську пресу взагалі, щоб на її тлі ще виразніше визначилася роля „Свободи“.

— Про це пише д-р Степан Баран у своїй статті „Свобода“ й „Діло“ та їх роля“.

— От бачиш! Випадало б закінчити словами д-ра Л. Мишуги:

„Можна завважити різні хибні в „Свободі“, але не можна не додати й її ідейності, її безперервності, вірної служби своєму народові в душі першого її редактора з-перед 60 років о. Григорія Грушки, який прибувши перший раз до Вашингтону, „благав Бога, щоб дожити тільки до одного — побачити вільний Київ і вмивати гарячими від радости слізьми сходи його Капітолу“.

Л. Луців

„Перед грозою“, „присвячену знаменним подіям революційного руху... в Росії“, як про цю п'єсу написано в „Радянській Україні“. Але для збалансування тематики колектив цього театру (актори: В. Оглоблин, Д. Антонович, О. Сердюк і ін.) заходився готувати й українські п'єси — „Любов на світанні“ Я. Галана, „Не називаючи прізвищ“ В. Минка, „Вогні над Дніпром“ Л. Дмитерка, а до шевченківських днів — „Назаря Стодолу“. Тільки ж боєсть перехилити репертуар в український бік примусила не забувати й про „Маскарад“ М. Лермонтова, що його колектив має в своєму репертуарі.

ДОПОВІДЬ ПРОФ. П. КОВАЛЕВА

20 грудня 1952 року в нью-йоркському приміщенні НТШ проф. П. Ковалів зробив доповідь про староруську пам'ятку т. зв. „Молиovníк ки. Володимира“, що його зберігає тепер митрополит Іоан Теодорович у ЗДА. Свого часу проф. П. Ковалів надрукував був у нашому тижневику статтю про цю пам'ятку, а в тій статті подав свої ще неостаточні висновки. Тепер же він проаналізував пам'ятку докладніше і прийшов до висновку, що в даному разі маємо справу з копією давньої пам'ятки, а цю копію можна датувати XIV віком. Усі дані пам'ятки свідчать, що цю копію написано в Новгороді.

ВИЙШЛА З ДРУКУ „ДЕРЖАВА СЛОВА“

М. Ореста

Заходами прихильників творчості М. Ореста в грудні 1952 р. в Філадельфії вийшла з друку збірка його поезій „Держава слова“. Ціна одного примірника — 1 дол. 50 ц. Тим часом розпочато збір паїв на видання „Антології французької поезії“ (переклади М. Ореста). Один пай — 25 дол., на які припадає мінімум 30 примірників книги. Особи, що не мають змоги внести повний пай, можуть надіслати пів паю (12 дол. 50 ц.). Імена всіх учасників видання будуть відзначені в книзі. Закликаємо любителів поетичного мистецтва узяти участь у виданні.

Адреса: Friends of Orest, 1323 W. Eleanor St. Phila. 41, Pa.

**УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ
НА ТИЖНЕВИК „СВОБОДИ“**

На рік у ЗДА	\$3.75
На пів року в ЗДА	\$2.00
На рік у Канаді	\$4.25
На пів року у Канаді	\$2.25

Переписку надсилати на адресу:

"SVOBODA", P. O. Box 346
Jersey City 3, N. J., U. S. A.

Ukrainian newspaper published daily except holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Reentry as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., 1911, under the Act of March 8, 1879. Pending. Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

3 НАУКИ І ТЕХНІКИ

„ВИКЛАДАННЯ НОВОЇ КЛІТИННОЇ ТЕОРІЇ“

Під таким заголовком „Радянська Україна“ надрукувала недавно коротку замітку про запровадження по всіх радянських університетах, медичних, сільськогосподарських, зооветеринарних та педагогічних навчальних закладах нової клітинної теорії радянських учених (Лепешинська) про розвиток клітинних і позаклітинних форм живої речовини. Побачимо, як довго це потриває! Не виключено, що через деякий час зліквідують не тільки цю теорію, а й її творців! Особливо, як до цієї справи встриє сам „геніальний“ Сталін!

ПШЕНИЧНО-ПІРІЙНІ МІШАНЦІ НА ДІНЩИНИ

Цього року на зрошуваних землях Дінщини порядком широкого виробничого досвіду вперше засіяно гібридну пшеницю акад. Цицина. Цю пшеницю Цицин вивів, схрестивши звичайну озимку з багаторічним кореневищним пірєм. Ця пшениця відзначається, як пишуть радянські газети, високою врожайністю, морозотривкістю, не легко вилягає під дощову пору і дає зерно добрих смакових якостей.

РОЗВАГА

ШАРАДА Ч. 2 (п'ять пунктів)

... Із юних літ лишилися мрії,
Оті нездійснені надії
Дитячих снів...
На спогадів жмутьки, що тліють,
Святкові хвилі знов розсіють
Примерклі блиски сірих днів...

... Свята вечір — скатерть біла...
Враз біля батька мати сіла,
А там — бабуся і сестра...
Гарячий борщ, чашник до пари...
В бабуні впали окуляри,
Як на столі з'явилося два...
Аж дзвоник... Тут мене тримають...
Мерщій побігти не пускають,
Мовляв, ще ангел в хаті...
А раз прошуся — Боже милий!
Молю, благаю що є сили...
„Пустить — бо цілість він несе“
По хвилі (чи ж забути змога?)
На пальцях — тихо, зосторога
Підходжу я до тих чічок...
... Баньки — цукерки і горішки...
Хоч полизати б всього трішки!)
А там — ще й море зірочок...
Раз-три — цю радість той лиш знає,
Хто ще дитинство пам'ятає,
Хто не забув дитячів снів,
У кого ще лишилися мрії,
Оті нездійснені надії,
Останні блиски сірих днів...

Іванна Савицька

Розв'язка загадки-арабески ч. 2 (див. ч. 39 тиж.)

1. Лювр, 2. реферат, 3. теоретик, 4. Кандиба, 5. Антипо, 6. ондуляція, 7. як, 8. капо, 9. очайдушок, 10. кукурудза, 11. абсолют, 12. Труст, 13. тростина, 14. айва, 15. атмометер, 16. реверенда,

ТРОХИ СМІХУ

Жінка одного адвоката нарікала, що її чоловік не хоче з нею ходити на прийняття, бо там люди замучують його всякими просьбами про правні поради. Вона говорила про це з лікарем і питалася його, чи він має такі самі клопоти.

— Кожного разу, коли тільки вийду між люди.
— Як даєте собі раду з такими нахабами?
— Як тільки хтось почне нарікати на якусь хворобу, я негайно пропоную: „Прощу роздягатися“!

І після того маю спокій.

Вона купує дороге хутро і звертається до продавниці:

— „Якщо моєму чоловікові не сподобається це хутро, то обіцяйте мені, що ви йому скажете, що ваша фірма не приймає назад проданого краму.“

Один директор мав славу сальонового лева, але нова секретарка в його бюро ніяк не хотіла прийняти запрошення свого шефа на вечерю. Та в день своїх іменин директор дуже здивувався, коли секретарка згодилася піти з ним на обід. Ще більше здивувався директор, коли його секретарка після обіду запросила його до свого мешкання „на іменинну чарку“. Там вона попросила вибачити їй і пішла до другої кімнати вигідніше „передягтися“. За хвилину вона просила його ввійти до цієї другої кімнати. Там здивування директора було ще більше, бо його привітав хор усіх його службовців побажанням „Довгого віку!“

— Як справа з вашим сном?
— Не гірше, як було досі! Тепер я вже не можу спати навіть тоді, як будильник задзвонить.

Один наш промовець говорив довго і швидко і робив тільки короткі перерви на те, щоб попити води. Під час однієї з таких перерв один слухач нахилився до свого сусіда та й каже:

— Перший раз бачу, щоб вітряк крутився за допомогою води.

Один наш початківець спитався у Василя Стефаника, що треба робити, щоб досягти літературного успіху.

— Візьміть папір, перо і трохи чорнила та сидайте й пишіть те, що вам спадає на думку.

— То виходить, не так тяжко стати письменником?

— Та воно так, молодий друже, Але тяжко спадає на думку щось путнє...

— Ви хочете в нас працювати? Масте якісь надзвичайні здібності?

— Так, — відповіла дівчина. — Вмію розв'язувати всякі загадки та хрестиківки.

— Нам треба, щоб робітниця була спритна під час праці.

— Я ж і робила це під час робітних годин.

17. асбест, 18. туї, 19. іхневмон, 20. нава, 21. аспект, 22. том, 23. морфологія, 24. яр, 25. річ, 26. чорнозем, 27. бром (назад), 28. Барабаш, 29. шаман, 30. наборг, 31. „гем“, 32. майник, 33. катода, 34. аквареля, 35. ясна, 36. артист, 37. валет (назад), 38. відпуст, 39. тринітотолуол, 40. лібретто, 41. Одра, 42. авдиція, 43. ля (назад), 44. лупул, 45. любисток, 46. кучма, 47. ар, 48. росомеха, 49. астма, 50. Адам, 51. М. К. (Микола Костомаров), 52. кривуха, 53. апаш, 54. шовкопрядка, 55. апостол. — Передплачуйте „Свободу“!

Розв'язка логогрифа ч. 12 (див. ч. 40 тижневика)

„А буря з вітрами все голосно вила,
Не видно довкола доріг,
Про волю повстанці у снах своїх мріли,
А ворог їх лютий стеріг“.

Розв'язка годинникової загадки ч. 1 (див. ч. 41 тижневика)

1. оцет, 2. ціха, 3. тога, 4. Тель, 5. Тула, 6. Та-на, 7. полк, 8. баль, 9. буля, 10. лама, 11. абат, 12. Яфет.

Розв'язка шахової логіголовки ч. 3 (див. ч. 42 тижневика)

Свою Україну любіть,
Любіть її... во время люте,
В останню, тяжкую минуту
За неї Господа моліть.

Один американський університет запросив був відомого письменника Сінклера Луїса, щоб він промовив до тих студентів, які мали літературні амбіції. Письменник почав свою промову таким запитом:

— Хто з вас хотів би бути письменником?

Всі студенти піднесли руки вгору.

— Якщо так, то йдіть додому і негайно починайте писати! Письменник не може марнувати ні хвилини!

Наша пошта

Як наші полемізують

У ч. 28 нашого тижневика ми писали з приводу еківока в наш бік редактора журналу „Київ“: „За що ж до нас цей редактор причепився? Чим ми йому не догодили? А йому, баче, не до смаку „бруд“ у літературі, тобто вся повня життя (отже, не тільки „бруд“, а й „квіти“, якщо вони є), тобто все те, чим живе споконвіку справжнє мистецтво“. Тепер цей редактор відгукнувся на ту нашу замітку (у ч. 5-6 свого журналу). Алеж яку еквілібристику проробив він із нашими думками! Він дав замітку під заголовком „Бруд — це повня життя“, а в тій замітці прикинув нам те, що ніколи нам і не снилося. Він, поперше, зігнував наші лапки при слові „бруд“, що означали в нас запозичення цього слова з його тексту (бо ми б воліли бути тут ужити вислову „правда життєва“), а подруге — зовсім не згадав наших „квітів“. Отак у нас полемізують!

БІБЛІОГРАФІЯ

Спиридон Черкасенко. Пригоди молодого лицаря. Роман з козацьких часів. Том I. Клюб Приятелів Української Книжки. Книжка 13. Видавець Іван Тиктор. Вінніпег, 1952, ст. 128. Обкладинка МIRONA Левицького.

Наша Культура. Науково-популярний місячник української культури. Листопад 1952. Рік XV. Ч. 1 (178). Вінніпег, 1952, ст. 38.

Записи Беларускаго Інституту навук і мистецтва. Рік I, ч. 2. Нью-Йорк, 1952, ст. 65-128.

Наше Життя. Рік IX, ч. 12. Грудень 1952. Видає Союз Українок Америки. Філадельфія, 1952, ст. 24.

Крила. Журнал молодих. Рік II. Ч. 6 (10). Листопад 1952. Нью-Йорк, 1952, ст. 32.

Світло. Католицький журнал для українського народу. Рік XV, ч. 20. Грудень 1952. Торонто - Канада, 1952, ст. 32.

Місіонар. Рік XXXVI, ч. 12. Лист за грудень 1952. Філадельфія, 1952, ст. 353-384.

Бюлетень. Спілки Визволення України. Рік I. Ч. 2. Листопад 1952. Мюнхен, 1952, ст. 16.

Кубанський Край. Кубанський культурно-освітній часопис. Рік II, ч. 4-5. Виходить раз на два місяці. Торонто, 1952, ст. 24.

Свобода. Орган послевоенных эмигрантов из СССР. Ч. 9. Ноябрь 1952. Мюнхен, 1952, ст. 24.

Oriente cristiano. Revista mensual unionista. Рік II, ч. 10. Жовтень 1952. Мадрид, 1952, ст. 8.

Вісті Товариства Українських інженерів в Америці. Рік III, ч. 5 (27). Вересень - жовтень 1952. Нью-Йорк, 1952, ст. 73-88.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Повідомляємо, що дотеперішній редактор мистецької частини нашого тижневика С. Гординський від 1 січня цього 1953 року відходить з цього становища через перевантаження мистецькою працею. Він далі залишається співробітником тижневика й щоденника „Свобода“.

Редакція.

Редакція застерігає собі право 1) виправляти мову, 2) скорочувати надіслані рукописи і 3) взагалі робити зміни редакційного характеру.

Надслані матеріали мусять бути переписані на машинці, з одного боку аркуша, на добром папері і через два інтервали (інтерліній), а як під руки, то зовсім виразним письмом.

Просимо авторів надсилати тільки надруковані твори та не надсилати рукописів одночасно до нас і до інших редакцій, бо це знецінює і наше, і ті інші видання!